

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของการวิจัย (background and rationale)

ภาวะท้องผูก (constipation) เป็นปัญหาที่พบได้เสมอ ในผู้ป่วยเด็กที่ผู้ปกครองพามาพบกุมารแพทย์ มีรายงานว่าประมาณร้อยละ 10 - 25 ของเด็กที่ได้รับการส่งต่อมายังกุมารแพทย์โรกระบบทางเดินอาหารนั้น มีปัญหาเรื่องของการขับถ่ายลำบาก^{(1),(2)} ทั้งนี้ ยังไม่รวมเด็กอีกจำนวนหนึ่งซึ่งผู้ปกครองไม่ได้พามาพบแพทย์ แต่ให้การรักษาด้วยการซื้อยามารับประทานเองหรือสวนถ่ายเองที่บ้าน ซึ่งเด็กกลุ่มนี้มักจะมาถึงมือแพทย์ก็ต่อเมื่อมีอาการค่อนข้างมากและเรื้อรัง (chronic constipation) แล้ว และพบภาวะนี้ได้ร้อยละ 3 ในคลินิกผู้ป่วยนอกของโรงพยาบาลที่เป็นโรงเรียนแพทย์ (teaching hospital clinic)⁽³⁾

ภาวะท้องผูกในเด็กเล็กและเด็กโต เป็นปัญหาทั้งกับเด็กและผู้เลี้ยงดู ถ้าไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ถูกต้องก็อาจจะเป็นมากจนกระทั่งกลายเป็นท้องผูกเรื้อรังได้ดังแผนภาพ

(แผนภูมิดัดแปลงจาก Durham & Smith 1970)

เมื่อมีอาการท้องผูกเรื้อรัง ก็จะเกิดภาวะแทรกซ้อนอื่นตามมา ได้แก่ ปวดท้อง อาเจียน มีแผลที่ทวารหนัก (anal fissure) เชื้อบุลำไส้ส่วนทวารหนักแลบยื่น (prolapse rectum) ถ่ายกระปริดกระปรอย (soiling or fecal incontinence) และมีเลือดออก อาการอื่นๆที่พบร่วมด้วย ได้แก่ เหนื่อยง่าย ลมหายใจมีกลิ่นเหม็น เบื่ออาหาร เลี้ยงไม่โต และการดูดซึมสารอาหารผิดปกติ

(malabsorption) ในเด็กเล็กที่มีอุจจาระคั่งค้างมากจนกดกระเพาะปัสสาวะ อาจทำให้เกิดกระเพาะปัสสาวะอักเสบร่วมด้วยได้ มีรายงานว่าในแต่ละปี ชาวอเมริกันต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมหาศาลในการไปพบแพทย์ ด้วยปัญหาความผิดปกติในการทำงานของลำไส้ (Bowel dysfunction) ในผู้ป่วยเด็กเอง นอกจากเรื่องของค่าใช้จ่ายแล้ว ภาวะท้องผูกยังเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดภาวะเครียดและวิตกกังวลในพ่อแม่ (parental anxiety) อีกด้วย⁽⁴⁾

นอกจากนี้ ภาวะท้องผูกยังเป็นปัญหาที่พบได้ในเด็กทุกช่วงอายุ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเข้าโรงเรียน จากการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าอายุที่เริ่มมีอาการ (age of onset) นั้นจะอยู่ในช่วงอายุ 0-5 ปีถึงร้อยละ 95 ของผู้ป่วยทั้งหมด โดยพบในเด็กอายุน้อยกว่า 1 ปี ได้ประมาณร้อยละ 25 ในกลุ่มนี้ถ้าแยกเด็กที่มีความผิดปกติแต่กำเนิดที่เป็นสาเหตุของท้องผูกออกไป พบว่าภาวะท้องผูกนั้นจะมีความสัมพันธ์กับอาหารและการเลี้ยงดู เช่น การเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่หรือนมผสม การให้อาหารเสริมที่มีกากมากเป็นต้น ในกลุ่มเด็กโตนั้นพบว่าภาวะท้องผูกมักมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านจิตใจมากกว่า นอกจากนี้ ภาวะท้องผูกยังมีลักษณะของความต่อเนื่องทางพยาธิสรีรวิทยา (continuum of pathophysiology) ทำให้สามารถพบผู้ป่วยได้ในทุกอายุ ภาวะนี้อาจจะหายไปได้เองหรือคงอยู่จนกระทั่งเข้าโรงเรียน ค่อยๆ ไปจนกระทั่งถึงวัยผู้ใหญ่ได้⁽⁵⁾

จะเห็นได้ว่าภาวะท้องผูกเป็นภาวะที่มีความสำคัญ ทั้งในแง่ ทางการแพทย์ จิตวิทยา สังคม และเศรษฐศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นภาวะที่พบได้มากพอสมควร ในเด็กช่วงอายุน้อยกว่า 1 ปี ซึ่งเป็นภาวะที่ทำให้ผู้ปกครอง เกิดความวิตกกังวลได้มาก จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่ายังไม่เคยมีการศึกษาถึงความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะท้องผูกในเด็กไทยอายุน้อยกว่า 1 ปีเลย โครงการวิจัยนี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาถึงปัญหาดังกล่าว

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (objectives)

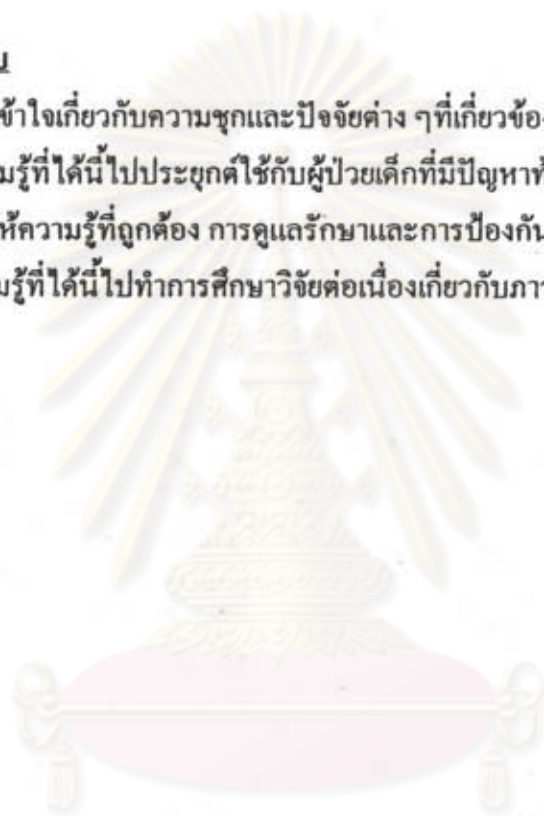
- 1 เพื่อศึกษาถึงความชุก (prevalence) ของภาวะท้องผูกในเด็กอายุน้อยกว่า 1 ปี ที่คลินิกเด็กดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
- 2 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (associated factors) กับภาวะท้องผูกในเด็กอายุน้อยกว่า 1 ปี ที่คลินิกเด็กดี โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

สมมุติฐาน (hypothesis)

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงความชุกของภาวะท้องผูกซึ่งไม่จำเป็นต้องตั้งสมมุติฐาน
2. ในส่วนของการศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะท้องผูกนั้น มีสมมุติฐานว่า พันธุกรรม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่หรือนมผสม และการได้รับอาหารที่มีเส้นใยสูง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อภาวะท้องผูกในเด็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความชุกและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะท้องผูกมากขึ้น
2. สามารถนำความรู้ที่ได้นี้ไปประยุกต์ใช้กับผู้ป่วยเด็กที่มีปัญหาท้องผูกในเวชปฏิบัติทั่วไป ทั้งในด้านการให้ความรู้ที่ถูกต้อง การดูแลรักษาและการป้องกันภาวะนี้
3. สามารถนำความรู้ที่ได้นี้ไปทำการศึกษาวิจัยต่อเนื่องเกี่ยวกับภาวะท้องผูกต่อไปในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย